

कुष्ठरोगको अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा माननीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्री विद्याधर मल्लिक ज्यू को सहभागीता

कुष्ठरोग सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय शीर्षस्थ सम्मेलन बैङ्कक-थाइल्याण्ड, २४-२६ जुलाई २०१३ कुष्ठरोग मुक्त संसार तर्फ बैङ्कक घोषणापत्र

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग
कुष्ठरोग नियन्त्रण महाशाखा
टेकु, काठमाडौं
२०७० कार्तिक

मा. विद्याधर मल्लिक
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्री

नेपाल सरकार

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रीज्यूको

नीजि सचिवालय

रामशाहपथ, काठमाडौं, नेपाल।

फोन : ४-२६२५३४

फ्याक्स : ४-२६२५६५

मिति : २०७०।०।२५

पत्र संख्या :-
चलानी नं. :-

विषय :-

दुई शब्द

नेपाल लगायत विश्वका सबैजसो देशहरूबाट कुष्ठरोगलाई जन-स्वास्थ्य समस्याको रूपमा नरहेको भनी निवारणको घोषणा गरी सकिएको छ । अबका दिनमा यस निवारणको स्थितीलाई दिगो राख्दै रोगको समस्यालाई थप न्यूनीकरण गर्न भन चुनौती पनि थपिएको छ । यस चुनौतीलाई निराकरण गर्न नागरिक समाज, वृद्धिजीवी वर्ग, निजी क्षेत्र, स्वास्थ्यकर्मी, सहयोगी संस्थाहरू लगायत संरोकारवाला सबै वर्ग, समुदायको सहभागिता सहित राष्ट्रिय प्रतिबद्धता खाँचो रहेको छ ।

हालै मात्र म लगायत विश्वका कुष्ठरोग बढी प्रभावित १७ देशका स्वास्थ्य मन्त्रीहरू संरोकारवालाहरू र विश्व स्वास्थ्य संगठनको सहभागितामा वर्तमान चुनौतीको सामना सम्बन्धमा कुष्ठरोग सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय शीर्षस्थ सम्मेलन २४-२६ जुलाई २०१३मा "कुष्ठरोग मुक्त संसार तर्फ" बैकक घोषणापत्र तयार गरी सम्पन्न भएको थियो । यस घोषणा प्रति नेपाल सरकारको प्रतिबद्धता रहेको व्यहोरा व्यक्त गर्न चाहन्छु । यस घोषणा पत्रलाई नेपाल सरकारले नेपालीमा अनुवाद गरी सबै संरोकारवालाहरूलाई लागू गर्न गराउन तयार पारिएको यस पुस्तिकाले "कुष्ठरोग मुक्त संसार तर्फ" बैकक घोषणा पत्रलाई साकार पार्ने कार्यमा सबैलाई सहभागीमई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन एवं सफल बनाउन स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय र मातहत निकाय, केन्द्र तथा स्थानीय निकाय, विभिन्न गैर सरकारी तथा नीजि संघ संस्था, संस्थान लगायत सबै क्षेत्रलाई सहभागी हुन सहयोग गर्न म हार्दिक आव्हान गर्दछु ।

अन्तमा यस पुस्तिका तयार गरी प्रकाशित गर्न कार्यमा संलग्न कुष्ठरोग नियन्त्रण महाशाखाका निर्देशक लगायत सम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

विद्याधर मल्लिक

मन्त्री

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

(.....) शाखा)

रामशाहपथ,
काठमाडौं, नेपाल।

४२६२५९०
४२६२८०२
४२६२७०६
४२६२९३५
४२६२८६२
४२२३५८०

प्राप्त पत्र संख्या :-
पत्र संख्या
चलानी नं. :-

मिति :-

विषय :- दुई शब्द

नेपालमा राष्ट्रिय स्तरमा जनस्वास्थ्य समस्याबाट कुष्ठरोग निवारण भईसकेतापनि अझै विभिन्न जिल्ला तथा गाउँहरूमा निवारणको मापदण्ड भन्दा कुष्ठरोगको विरामीको भार प्रति दश हजार जनसंख्यामा एक भन्दा माथि रहेको अवस्था छ र यहि परिप्रेक्षमा ती स्थान तथा जिल्लाहरूमा रोग निवारणको स्थितीमा पुऱ्याउन र रोगको दुष्परिणाम तथा समस्याहरूलाई थप न्यूनिकरण गर्न अबको चुनौती समेत थपिएको छ। यस चुनौतीलाई निराकरण गर्न सबै क्षेत्र, वर्ग, समुदाय, संघसंस्था र सरोकारवालाहरूको प्रतिबद्धता सहितको सहभागिता आवश्यक रहेको छ।

“कुष्ठरोग मुक्त समाज” बनाउने हामी सबैको अठोटलाई सबैको सहयोग र सहभागितामा थप वृद्धि गर्न कुष्ठ रोग भार बढी प्रभावित देशका मन्त्रीज्यूहरूको हालै बैककमा सम्पन्न भएको बैठकमा १७ देशका स्वास्थ्य मन्त्रीज्यूहरू लगायत हाम्रा माननीय मन्त्री श्री बिद्याधर मल्लिकज्यू, सरोकारवाला र विश्व स्वास्थ्य संगठनको सहभागितामा कुष्ठरोग सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय शीर्षस्थ सम्मेलनबाट तयार गरिएको “कुष्ठरोग मुक्त समाज” बैकक घोषणा पत्र जारी गरिएको छ। सो को प्रतिबद्धता कार्यान्वयन गर्न मार्ग निर्देशन सहित सबै क्षेत्रहरूमा लागू गर्न मिति २०७० आश्वीन २१ गतेको मन्त्री स्तरिय निर्णय अनुसार नेपालीमा अनुवादित यस पुस्तिकाले सरकारी, गैह्र सरकारी तथा निजी स्वास्थ्य संस्था तथा सरोकारवाला सबै क्षेत्रलाई थप मार्ग दर्शन गर्नेछ भन्ने मैले आशा गरेको छु। साथै बातावरणिय स्वच्छता र गरिबी निवारण कार्यमा समेत सबैबाट सहयोग भएमा कुष्ठरोग मुक्त समाज बनाउन प्रत्यक्ष रूपमा सहयोग हुने समेत विश्वास लिएको छु।

अन्तमा, यस पुस्तिका तयार गरी प्रकाशित गर्न लागेकोमा कुष्ठरोग महाशाखाका निर्देशक श्री चुडाभणी भण्डारी सहित सबै कर्मचारीलाई धन्यवाद दिन चाहान्छु।

(डा. प्रवीण मिश्र)
सचिव

पत्र संख्या :-
चलानी नम्बर :-

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग
महाशाखा

४२६१७१२
४२६१४३६
फ्याक्स-४२६२२३८
पचली, टेकु
काठमाडौं, नेपाल ।
मिति:.....

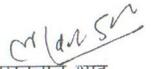
विषय:-

दुई शब्द

नेपालमा कुष्ठरोग निवारणको अवस्थामा छ निवारणको अवस्था कायमै रहेता पनि अझै पनि वर्षेनी ३०००(तिनहजार) भन्दा बढी नयां बिरामी देखा परि रहेको र कुष्ठ प्रभावितका शारिरिक तथा सामाजिक समस्याहरु एवं समाजमा रहेको विद्यमान भेदभाव तथा अवहेलना लाई समेत अन्त्य गर्नु हाम्रो दायित्व हो । यसै सन्दर्भमा कुष्ठरोग मुक्त संसार तर्फ वैकिक घोषणा पत्रको प्रतिबद्धतामा हामी पनि कार्यक्रमलाई अघि बढाउनको लागि २०११-१५ को रणनीती लाई कार्यान्वयन गरि रहेका छौं ।

यसरी कुष्ठरोगको निवारण र यसको निरन्तरता साथै कुष्ठरोगको गुणस्तरिय सेवामा सहयोग गर्ने सबै साभेदारहरुलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दै यस घोषणा पत्र लागू गर्न समेत सहयोगको लागि अनुरोध गर्दछु । कुष्ठरोग मुक्त समाज बनाउन नियमित सर्भिलेन्सको कार्यलाई प्राथमिकता साथ लागू गर्नुपर्ने अति आवश्यक देखिएकोले सो कार्यमा सबैको सहयोग रहने विश्वास लिएको छु ।

अन्तमा: घोषणा- पत्रको नेपाली अनुवादले कार्यक्रमलाई संस्थागत गर्न र लागू गर्न सहयोग हुने विश्वास व्यक्त गर्दै यो पुस्तिका तयार गर्न संलग्न निर्देशक लगायत सबैलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

डा. लखनलाल शाह
महानिर्देशक
स्वास्थ्य सेवा विभाग

पत्र संख्या :-
चलानी नम्बर :-

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग
कुष्ठरोग नियन्त्रण महाशाखा

४२६१७१२
४२६१४३६
फ्याक्स-४२६२२३८

पचली, टेकु
काठमाडौं, नेपाल ।
मिति:.....

विषय:-

दुई शब्द

नेपालमा कुष्ठरोग निवारणको घोषणा २०६६ माघ ५ गते (१९ जनवरी २०१०) मा गरे पश्चात हामी निवारण कै अवस्थामा छौं ।

यसै सन्दर्भमा हामीले कुष्ठरोगको नयां रणनीती २०६८।६९, -२०७२।७३ (२०११-२०१५) अनुसार कार्यक्रम तथा सेवाहरु कार्यान्वयनमा छन् । समयमै बिरामी पत्ता लगाई उपचार तथा ब्यबस्थापन गर्ने, बिरामी तथा प्रभावितको पुनर्स्थापना तथा उनीहरु प्रतिको भेदभावको अन्त्य गरि गुणस्तरिय जिवन यापन गराउनु हाम्रो मुख्य लक्ष रहकेको छ । यसको लागि बिभिन्न साभेदार, स्वास्थ्यकर्मी, समाजसेवी, शिक्षक, बिद्यार्थी, स्वयंसेवक सबैलाई सहयोगको लागि धन्यवाद ज्ञापन गर्दै निरन्तरताको लागि अनुरोध गर्दछु ।

अन्त्यमा बैककमा कुष्ठरोग मुक्त संसार बनाउनमा प्रतिबद्धता जनाउनु हुने हाम्रा माननीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्री श्री बिद्याधर मल्लिकज्यू लगायत १७ देशको प्रतिबद्धता र विश्वव्यापी आह्वानलाई साकार पार्न नेपालीमा अनुवादित घोषणा पत्रलाई माननीय मन्त्रीज्यू बाट यही २०७० आश्वीन २१ गते निर्णय भएकोले सबै क्षेत्रबाट यस्को प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न हार्दिक अनुरोध गर्दछु । साथै कुष्ठरोग मुक्त संसार बनाउने प्रतिबद्धता र कार्यक्रमलाई थप महत्वका साथ निर्देशन र सहयोगको लागि माननीय मन्त्री श्री बिद्याधर मल्लिकज्यू, श्रीमान् सचिव डा. प्रबिण मिश्रज्यू, श्रीमान महानिर्देशक डा. लखनलाल शाहज्यू, लगायत निती, निर्माता, योजना तथा बिभिन्न क्षेत्रबाट आवश्यक सहयोग गर्नु हुने सबैलाई कार्यक्रमको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहान्छु ।

चूडामणी भण्डारी
निर्देशक

कुष्ठरोग सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय शीर्षस्थ सम्मेलन - वर्तमान चुनौतीको सामना
बैकक, थाइल्यान्ड, २४-२६ जुलाई २०१३

कुष्ठरोग मुक्त संसार तर्फ बैकक घोषणापत्र

विश्व स्वास्थ्य संगठनका सबै क्षेत्रबाट कुष्ठरोग बढी प्रभावित हामी १७
देशका स्वास्थ्य मन्त्रीहरु, सरोकारवालाहरु र विश्व स्वास्थ्य संगठन :

विश्वकै मुख्य समस्या र चुनौती बनेको कुष्ठरोग पूर्ण रुपमा नियन्त्रण
गर्न विगत २५ वर्ष देखि गरिदै आएको उपलब्धीहरुको प्रशंसा गर्दै आम
जनताको जन स्वास्थ्यको समस्याको रुपमा रहेको कुष्ठरोग निवारण गर्ने विश्व
व्यापी उद्देश्य जुन विश्व स्वास्थ्य संगठनको महासभाको घोषणा पत्र
WHA44.9 (१९९१) ले कुष्ठरोग विरामीको संख्या प्रति १० हजारमा १ मा
भार्ने लक्ष्य अनुरूप :

बहुऔषधी उपचारको प्रयोग कुष्ठरोग रोकथामका उपाय र उचित हेरबिचारको
माध्यमबाट व्यापक मात्रामा कुष्ठरोगका विरामीको संख्या घटाइएको कुरा
अवगत गर्दै,

कुष्ठरोग नियन्त्रणका कार्यमा सबै सहयोगी साभेदारहरुको योगदानको प्रशंसा
गर्दै,

विश्वव्यापी जन स्वास्थ्य समस्याको रुपमा रहेको कुष्ठरोग निवारणको
विश्वव्यापी लक्ष्य प्राप्तिको लागि प्रभावकारी नियन्त्रण कार्यक्रमको प्रगतिको
लामो अनुभवलाई उपेक्षा गरिएका ट्रपिकल रोगहरुको (Neglected Tropical
Disease) विरुद्धमा विश्वासका साथ प्रभावकारी कार्यान्वयनमा प्रयोग गरिने

तर धेरै जसो देशहरुका बढी प्रभावित क्षेत्रहरुमा हरेक वर्ष नयाँ विरामीहरु
उल्लेखनीय रुपमा देखा पर्नु र व्यापक रुपमा देश भित्र यो रोग बढ्दै जानुले
कुष्ठरोगको अवस्थामा हालका वर्षहरुमा खासै सुधार भएको देखिदैन ।

कुष्ठरोग समस्यामा आएको परिवर्तनबाट सन्तोष भइ तुलनात्मक रुपमा
यसको समस्यामा कमी भएको अवगत गरी यस किसिमको सन्तुष्टिले
राजनीतिक प्रतिबद्धतामा कमि आउने, प्राथमिकताहरु घट्ने र

जन स्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको यो रोगको समस्या समाधानका लागि चाहिने श्रोत साधनहरूको प्रयोगको प्रभावकारितामा तुलनात्मक रूपमा कमी आउने देखिन्छ ।

वर्तमान विश्व परिवेशमा कुष्ठरोगको समस्यालाई भुन घटाउनका लागि तोकिएका लक्ष्य र विश्वव्यापी रणनीति (२०११-२०१५) लाई पहिचान गरी, विश्व स्वास्थ्य संगठनको कुष्ठरोग विशेषज्ञ समितिको आठौं प्रतिवेदन, र विश्व स्वास्थ्य सम्मेलन घोषणपत्र WHA66.12 (२०१३) कुष्ठरोग सहित अन्य उष्ण प्रदेशिय रोगहरू (Tropical Disease) को सदस्य राष्ट्रहरूलाई विश्व स्वास्थ्य संगठनले दिशा निर्देश गरेको बाटो अवलम्बन गरी यस्ता प्रकारका रोगहरू लागेर हुन सक्ने विश्वव्यापी प्रभाव रोक्न कार्य गर्ने ।

विश्व स्वास्थ्य संगठनका सबै क्षेत्रबाट कुष्ठरोग बढि प्रभावित हामी १७ देशका स्वास्थ्य मन्त्रीहरू, सरोकारवालाहरू र विश्व स्वास्थ्य संगठन :

१. घोषणा गर्दछौं की, हामी कुष्ठरोगबाट प्रभावित देशहरू र त्यसका राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय सहयोगी, साभेदारहरूका लागि कुष्ठरोगलाई सम्बोधन गर्न र त्यसका लागि पूनः प्रतिबद्धता व्यक्त गरी सहभागीताको सुनिश्चितता गरी छिट्टै नै कुष्ठरोग मुक्त संसार निर्माण गर्ने कार्यका लागि अधि बढ्ने यो उपयुक्त समय भएको छ ।
२. सरकार र अन्य सरोकारवाला समूहहरू संग यसलाई मुख्य प्राथमिकता प्रदान गरी कुष्ठरोगमुक्त संसार बनाउनका लागि कार्य गर्न र यस कार्यका लागि आगामी वर्षहरूमा थप श्रोत, साधन र बजेट दिगो रूपमा बृद्धि गर्न अनुरोध गर्दछौं र यसो गर्नाले
 - क) कुष्ठरोगको समस्या कम गरी कुष्ठरोग मुक्त संसार निर्माणको दिशामा अगाडी बढ्ने,
 - ख) देशमा रहेको कुष्ठरोगको बढि प्रभावित भौगोलिक क्षेत्रहरूलाई विशेष निगरानी गरी समयमै विरामीको पहिचान र औषधी उपचार पूरा गराउन नयाँ तरिकाहरू अपनाई कुष्ठरोग जन स्वास्थ्य क्षेत्रको समस्याको रूपमा रहन नदिइ यसलाई निवारण गर्ने कार्य तर्फ उन्मुख हुने,

- ग) विश्वव्यापी लक्ष्य सन २०२० सम्ममा कुष्ठरोगका नयाँ विरामीहरूमा देखिने किसिमको अपाता (तह २ को असमर्थता) दश लाख जनसंख्यामा १ जनामा भार्ने लक्ष्य हासिल गर्ने गरी कार्य गर्ने,
 - घ) अपाता हुनबाट रोक्न रोगको समयमै (शुरु अवस्थामा नै) नयाँ विरामी पत्ता लगाउने र भइ सकेको अपातालाई त्यो भन्दा बढ्न नदिन कार्य गर्ने,
 - ङ) समुदाय र कुष्ठरोगबाट प्रभावित समूह र फोरमहरूलाई कुष्ठरोग नियन्त्रणको र निवारण रणनीतिहरू बनाउने प्रक्रियामा, कुष्ठरोगको विरामी हेरचाह गर्ने कार्यमा कार्यान्वयन गर्न शशक्त रूपमा, भौतिक, आर्थिक र सामाजिक तवरमा एकिकृत रूपमा पूनर्स्थापना गरी सामाजिक समावेशिकरण गर्न गराउन विश्व स्वास्थ्य संगठनको निर्देशिका बमोजिम कार्य गर्ने कुष्ठरोगसेवा केन्द्र नयाँ दिल्ली, विश्व स्वास्थ्य संगठन, २०११ मा कुष्ठरोगबाट प्रभावितहरूको सहभागीता बढाउन र सुनिश्चित गर्ने निर्देशिका
 - च) कुष्ठरोगबाट प्रभावितहरूको शसक्तीकरणलाई प्रोत्साहन दिने र संयुक्त राष्ट्र संघका प्रस्थापनाहरू A/RES/65/215 प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने, कुष्ठरोगका विरामी र तिनिहरूका परिवारका सदस्य उपर हुने कुनै पनि प्रकारको भेदभाव निर्मुल गर्ने, A/HRC/15/30 कुष्ठरोगका विरामी र तिनिहरूका परिवारका सदस्य उपर हुने भेदभाव अन्त्य गर्ने बारेको सिद्धान्त र निर्देशिका कार्यान्वयन गर्ने,
 - छ) विश्व स्वास्थ्य संगठन र अन्य सहयोगी साभेदारहरूको प्राविधिक सहयोगमा लक्षित गरिएका प्रगती तथा उपलब्धीहरूको अनुगमन गर्ने ।
३. विश्वबाट कुष्ठरोग मुक्त संसार बनाउने (निर्मुल गर्ने) तर्फ राजनितिक प्रतिबद्धता र मार्गदर्शनको पूनः सुनिश्चित गर्ने

बैंकक २४ जुलाई २०१३
अन्तर्राष्ट्रिय कुष्ठरोग शीर्षस्थ सम्मेलन - बर्तमान चुनौतीको सामना
बैंकक, थाइल्यान्ड, २४-२६ जुलाई २०१३

निष्कर्ष :

- सम्मेलनले कुष्ठरोगको चुनौती सामना गरिरहेका देशहरूले कुष्ठरोगको समस्यालाई घटाउन गरिरहेका प्रयासहरूको बारेमा अवगत गरियो । त्यस्ता चुनौतीहरूमा खासगरी नयाँ विरामीहरूको चाडो पहिचान सहित तह र असमर्थता कम गर्ने, प्रेषण प्रणाली र पुनर्स्थापना सहित समतामूलक रूपमा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्राप्ती तर्फको पहुँच बढाउन, आवश्यकतानुसार मानवीय श्रोत सुदृढिकरण गर्ने, कुष्ठरोगको बारेमा जनचेतना बढाउने, प्रचार प्रसार तथा सेवा र कार्यक्रम प्रबर्द्धन गर्ने, Neglected Tropical Disease को हिस्साको रूपमा सुहाँउदो र विश्वसनीय सूचना प्रणाली सुदृढिकरण गर्ने ।
- बर्तमान चुनौतीको सामना गर्ने उदेश्यले देशहरूले कुष्ठरोग र यस कुष्ठरोगको समस्या कम गर्न थप प्रतिबद्धता जाहेर गर्ने ।
- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगी संस्थाहरूको कुष्ठरोग नियन्त्रण तथा निर्मुल गर्ने तर्फको प्रतिबद्धता, योगदान र सहयोगको सराहना र कदर गर्दै, आगामी दिनहरूमा यसको समस्या कम गर्न थप सहयोग र प्रतिबद्धताको खाँचो रहेको कुरामा जोड दिइयो ।
- सम्मेलनले कुष्ठरोगबाट प्रभावित व्यक्ति र परिवारको सदस्य र समुदायहरूको सहभागीताबाट यस रोगको निर्मुलको दिशामा विशेष महत्त्व रहेको कुरामा जोड दियो । साथै यस रोग र विरामी प्रति समाजमा हुँदै आएको भेदभाव र अवहेलना कम गर्ने तर्फ पनि ध्यान दिन सम्मेलनले जोड दियो ।
- यस रोग संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनका लागि पर्याप्त साधन श्रोत आवश्यक रहेको कुरामा सम्मेलनले जोड दियो ।
- कुष्ठरोगको बारेमा निरन्तर अनुसन्धानको विशेष महत्त्व र आवश्यकता रहेको बारेमा सम्मेलनले जोड दियो ।

सुझाव

सम्मेलनले बैंकक घोषणा पत्रको पूर्ण कार्यान्वयन गर्ने सिफारिस गरी विश्वलाई कुष्ठरोगमुक्त संसारको रूपमा परिवर्तन गर्ने दिशामा अग्रसर रहन सबै देशलाई अनुरोध गर्दछ ।

नेपालमा कुष्ठरोग कार्यक्रमको शुरुवात र विकासक्रम

वि.सं २०१८ (१९६०।६१)

नेपालमा कुष्ठरोग अवस्थावारे जान्न विश्व स्वास्थ्य संगठनको सहयोगमा पहिलो Sample Survey भयो । सो आधारमा नेपालमा १ लाख कुष्ठरोग विरामी भएको अनुमान गरिएको थियो ।

२०२२।०२३ (१९६६।६७)

कुष्ठरोग नियन्त्रणको लागि पाइलट प्रोजेक्टको स्थापना । यस अघि वीर अस्पतालमा कुष्ठरोग सेवा लिकनिकबाट उपलब्ध थियो ।
बहु औषधी उपचार प्रारम्भ ।

२०३१।४० (१९८२।८३)

कुष्ठरोग सेवाको सामान्य स्वास्थ्य सेवामा समायोजन ।
विश्व स्वास्थ्य संगठनको साधारण सभाबाट कुष्ठरोग निवारणको लक्ष्य निर्धारण ।
सम्पूर्ण ७५ जिल्लामै बहु-औषधी उपचार सेवा विस्तार ।

२०४४।४५ (१९८७।८८)

२०४८।४९ (१९९१।९२)

राष्ट्रिय रूपमा दुई पटक कुष्ठरोग निवारण अभियान (NLEC) संचालन ।

२०५३/५४ (१९९६।९७)

२०५६/५७-२०५८/५९
(१९९९।२००० र
२०००।२००१)

राष्ट्रिय तहमा निवारण लक्ष्य प्राप्तिको लागि गहन प्रयासहरू गरिएको । Index Case Approach मा विरामीको खोजपड्ताल जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन ।

२०६५/६६ (२००८।०९)

२०६६ माघ ५
(९ जनवरी २०१०)

राष्ट्रिय तहमा कुष्ठरोग निवारणको घोषणा ।

२०१० पश्चात

राष्ट्रिय तहमा कुष्ठरोग निवारणको अवस्था कायम

कुष्ठरोग के हो र यो के कारणबाट हुन्छ ?

कुष्ठरोग आँखाले देख्न नसकिने माइकोब्याक्टेरियम लेप्रे (Mycobacterium Leprae) नामक सूक्ष्म किटाणुबाट लाग्ने एक प्रकारको कम सर्ने सरुवा रोग हो । यो रोगले खास गरेर छाला र स्नायुमा असर गर्दछ ।

यो रोग प्राचीन कालदेखि नै मानिससंग परिचित भए पनि सन् १८७३ मा मात्र नर्वेका वैज्ञानिक डा. जि.एच.ए.ह्यान्सनले कुष्ठरोग किटाणुको कारणले हुने रोग भनी पत्ता लगाएका हुन् ।

G.H.A. Hansen

यस अघि समाजमा कुष्ठरोगलाइ बंशाणुगत अथवा दैवी अभिशापको कारणको रूपमा ग्रहण गरिएको थियो ।

यस रोगले छालामा असर गर्दा दाग देखिने, छाला बाक्लो हुने, गिर्खाहरु देखा पर्नुका साथै बाहिरी सतहका स्नायुहरुमा असर गर्दा हात गोडामा चाल नपाउने हुन्छ । जसका कारण रोगले माँशपेशीहरु कमजोर बनाइ दिन्छ ।

यस रोगको उपचार सन् १९४१ मा सल्फन नामक औषधी प्रयोग भएको र सन् १९४६ देखि ड्याप्सन नामक औषधीबाट विश्वभर कुष्ठरोग विरामीको उपचार भएको पाइन्छ ।

यो भन्दा पहिले यस रोगको उपचार चालमुडुग्रा (Hidno Carpus Oil) भन्ने फलको तेल इन्जेक्सनको माध्यमबाट पनि उपचार गरेको पाइन्छ ।

कुष्ठरोग कति प्रकारका छन् ?

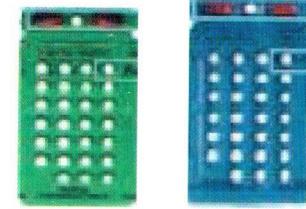
कुष्ठरोग चिन्ह र लक्षणको आधारमा कुष्ठरोग दुई प्रकारका छन् ।

- १) Pauci Bacillary (PB) कम किटाणु भएको-
- २) Multi Bacillary (MB) धेरै किटाणु भएको -

कुष्ठरोगको बहु औषधी उपचार विधी

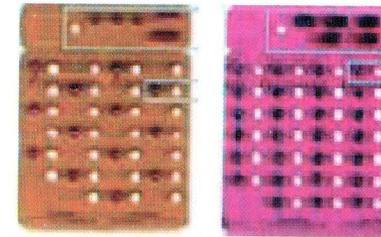
सन् १९८१ मा विश्व स्वास्थ्य संगठनले प्रभावकारी औषधी बहु औषधी उपचारको (Multi Drug Therapy) शिफारीस पछि नेपालमा सन् १९८२ देखि शुरु गरिएको थियो ।

पि.बी. उपचार विधि - ६ महिना (६ पत्ता)

औषधी	वयस्क (१५ वर्ष वा सो भन्दा माथीका)	बच्चा (१०-१४ वर्षसम्मका)	साना बच्चाहरु (१० वर्ष भन्दा कम उमेरका)
ड्याप्सन (दैनिक)	१०० मि.ग्रा.	५० मि.ग्रा.	२५ मि.ग्रा.
रिफाम्पीसिन (मासिक)	६०० मि.ग्रा.	४५० मि.ग्रा.	३०० मि.ग्रा.

एम.बी. उपचार विधि - १२ महिना (१२ पत्ता)

औषधी	वयस्क (१५ वर्ष वा सो भन्दा माथीका)	बच्चा (१०-१४ वर्षसम्मका)	साना बच्चाहरु (१० वर्ष भन्दा कम उमेरका)
ड्याप्सन (दैनिक)	१०० मि.ग्रा.	५० मि.ग्रा.	२५ मि.ग्रा.
ल्कोफजिमाइन (दैनिक)	५० मि.ग्रा.	५० मि.ग्रा.एक दिन विराएर	५० मि.ग्रा.एक दिन विराएर
ल्कोफजिमाइन (मासिक)	३०० मि.ग्रा.	१५० मि.ग्रा.	१०० मि.ग्रा.
रिफाम्पीसिन (मासिक)	६०० मि.ग्रा.	४५० मि.ग्रा.	३०० मि.ग्रा.

कुष्ठरोगको औषधी कहाँ पाइन्छ ?

नेपालका सरकारी अस्पताल, प्रेषण केन्द्र, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी तथा उप स्वास्थ्य चौकीहरूमा कुष्ठरोगको औषधी निःशुल्क पाइन्छ ।

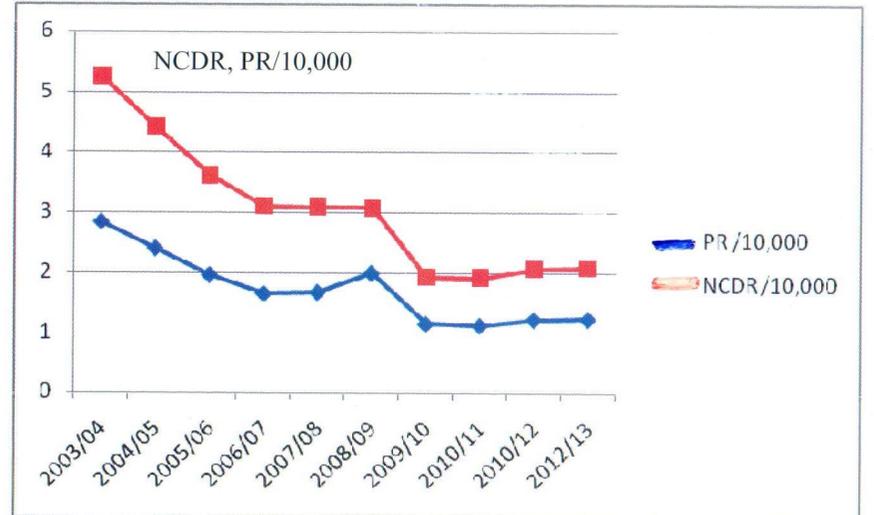
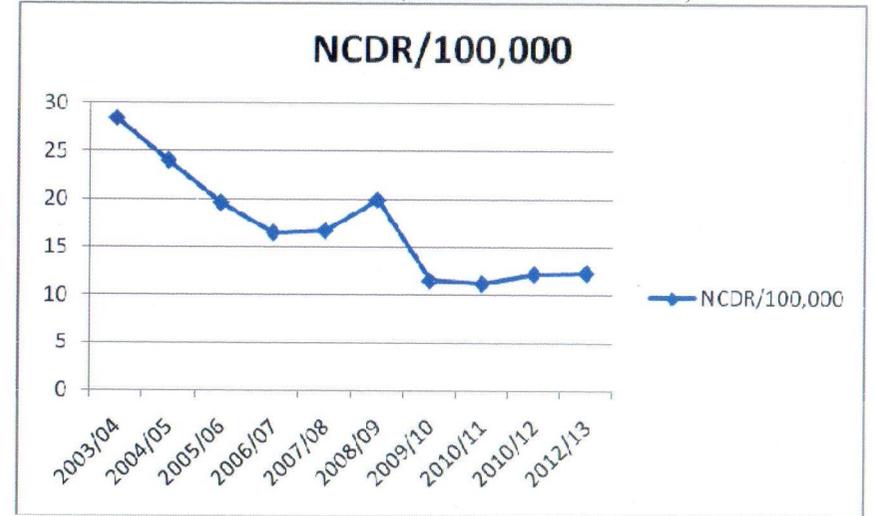
रणनीतिका मुख्य १० क्षेत्र तथा सञ्चालीत कार्यक्रमहरू

- समयमै नयाँ विरामी पत्ता लगाउने तथा उपचारको व्यवस्थापन,
- गुणस्तरिय उपचार सेवाको लागि स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र एकिकृत स्वास्थ्य सेवा मार्फत सेवाको पहुँच र गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा
- कुष्ठरोगको कारणले हुने असमर्थता, अपाङ्गता हुनबाट बचाउने
- कुष्ठ प्रभावितहरूको शारीरिक, सामाजिक, आर्थिक पुनर्स्थापना
- कुष्ठरोग विरामी तथा यसका प्रभावित प्रतिको सामाजिक भेदभाव घटाउने
- कुष्ठरोग जटिलताहरूको उपचार तथा व्यवस्थापनको लागि प्रेषण केन्द्रहरूको सुदृढिकरण
- कुष्ठ प्रभावितहरूको कुष्ठरोग सेवामा सहभागिता
- अध्ययन, अनुसन्धान
- गुणस्तरिय सेवा सुनिश्चितताको लागि सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन, सर्भिलेन्स
- विभिन्न गैर सरकारी, निजी संघसंस्था, स्थानीय निकायको समन्वय, सहभागितामा अभिवृद्धि

Leprosy Control Program Trend in NCDR & PR

2003/4 -2012/13 (F.Y. 2060/61 – 2069/70)

कुष्ठरोग सम्बन्धी विभिन्न समिति गठन सम्बन्धमा
मिति २०७०।२।१४ को मा.मन्त्री स्तरिय निर्णयानुसार कुष्ठरोग संग सम्बन्धीत
विभिन्न ४ समिती हरुको निर्णय भै गठन भएको ।

१. कुष्ठरोग निर्देशक समिती
२. कुष्ठरोग समन्वय समिती
३. कुष्ठरोग प्राविधिक समिती
४. कुष्ठरोग क्षेत्रिय स्तरिय समन्वय समिती

क) कुष्ठरोग निर्देशक समिति (Steering Committee on Leprosy)

<p>१) अध्यक्ष : श्रीमान सचिवज्यू स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय</p> <p>२) उपाध्यक्ष: श्रीमान महानिर्देशकज्यू स्वास्थ्य सेवा विभाग</p> <p>३) सदस्यहरु:</p> <p>३.१) प्रमुख निती योजना तथा अन्तराष्ट्रिय सहयोग महाशाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय</p> <p>३.२) अध्यक्ष राष्ट्रिय स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद</p> <p>३.३) प्रतिनिधी, संघिय मामिला तथा स्थानिय विकास मन्त्रालय</p> <p>३.४) प्रतिनिधी, महिला बाल बालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय</p> <p>३.५) प्रतिनिधी, शिक्षा मन्त्रालय</p> <p>३.६) प्रतिनिधी, अर्थ मन्त्रालय</p> <p>३.७) प्रतिनिधी, राष्ट्रिय योजना आयोग</p> <p>३.८) प्रतिनिधी, घरेलु तथा साना उद्योग</p> <p>४) सदस्य सचिव: निर्देशक कुष्ठरोग नियन्त्रण महाशाखा</p> <p>आमन्त्रीत सदस्यहरु:</p> <p>१) अध्यक्ष कुष्ठरोग गैह्र सरकारी संस्थाहरुको संगठनको संजाल</p> <p>२) अध्यक्ष Society of Dermatologist, venerologist & Leprologist of Nepal (SODVELON)</p> <p>३) अध्यक्ष राष्ट्रिय कुष्ठरोग प्रभावितहरुको संजाल (NLAN)</p>	<p>☐ श्रीमान सचिवज्यूको अध्यक्षता रहेको यस निर्देशक समितिको देहाय बमोजिमको काम र कर्तव्य हुनेछन् ।</p> <p>१) कुष्ठरोगको समस्याको थप न्यूनीकरण र गुणस्तरिय सेवाको लागि नीतिगत निर्देशन गर्ने</p> <p>२) राष्ट्रिय योजना आयोग, अन्तर मन्त्रालय विभाग संघ संस्था संग पैरवी तथा समन्वय गर्ने ।</p> <p>३) नीति निर्माण श्रोत पहिचान र परिचालन गर्ने ।</p> <p>४) नेपाल हेल्थ सेक्टर सर्पोट प्रोग्राम Implementation (NHSP-I.P) को लागि योजनामा समावेश गर्ने निर्णय ।</p> <p>५) समिति तथा विभागबाट आएको सिफारिश अनुसारको लागि निर्देशन एवं निर्णय गर्ने ।</p> <p>६) महाशाखाले सचिवालयको भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।</p> <p>७) निर्देशक समितीको बैठक कम्तीमा वार्षिक रुपमा बस्नेछ ।</p>
--	---

ख) कुष्ठरोग समन्वय समिति (Leprosy Coordination committee)

<p>१) अध्यक्ष: श्रीमान महानिर्देशकज्यू स्वास्थ्य सेवा विभाग</p> <p>२) उपाध्यक्ष: श्रीमान उप महानिर्देशकज्यू स्वास्थ्य सेवा विभाग</p> <p>३) सदस्यहरु:</p> <p>३.१) निर्देशक कुष्ठरोग नियन्त्रण महाशाखा</p> <p>३.२) निर्देशक बाल स्वास्थ्य महाशाखा</p> <p>३.३) निर्देशक प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पुनर्जागरण महाशाखा</p> <p>३.४) निर्देशक व्यवस्थापन महाशाखा</p> <p>३.५) प्रतिनिधी चिकित्सा महाशाखा, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय</p> <p>३.६) प्रतिनिधी नीति योजना तथा अन्तराष्ट्रिय सहयोग महाशाखा</p> <p>३.७) प्रतिनिधी औषधि व्यवस्था विभाग</p> <p>३.८) प्रतिनिधी आयुर्वेद विभाग</p> <p>३.९) प्रतिनिधी समाजकल्याण परिषद</p> <p>३.१०) अध्यक्ष कुष्ठरोग गैह्र सरकारी संस्थाहरुको संगठन/समाज संजाल</p> <p>३.११) अध्यक्ष Society of Dermatologist, venerologist & Leprologist of Nepal (SODVELON)</p> <p>३.१२) अध्यक्ष राष्ट्रिय अपांग महासंघ नेपाल</p> <p>३.१३) अध्यक्ष राष्ट्रिय कुष्ठरोग प्रभावितहरुको संजाल</p> <p>३.१४) प्रतिनिधी मेडिकल कलेज</p> <p>३.१५) प्रतिनिधी नेम्स (NAMS)</p> <p>३.१६) प्रतिनिधी पब्लिक हेल्थ कलेज</p> <p>३.१७) सदस्य सचिव कुष्ठरोग नियन्त्रण महाशाखाले तोकैको आधिकारिक अधिकृत प्रतिनिधी</p>	<p>☐ स्वास्थ्य सेवा विभाग श्रीमान महानिर्देशक ज्यूको अध्यक्षतामा रहेको कुष्ठरोग समन्वय समितिको देहायबमोजिम काम र कर्तव्य हुनेछ ।</p> <p>१) अन्तर विभाग संचालित महाशाखा, केन्द्र सहयोगी संघ संस्था संगठन सहित विभिन्न निकायहरु संग समन्वय गर्ने ।</p> <p>२) कुष्ठरोग सम्बन्धी कार्यक्रमको प्रस्ताव तथा कार्यक्रम लागु गर्न सबै सम्बन्धीत निकायहरुलाई प्रेरित गर्ने ।</p> <p>३) प्राविधिक समिति तथा विभिन्न संघ संस्थाहरुलाई कुष्ठरोग सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सुझाव गर्ने ।</p> <p>४) यस समितिको अर्ध वार्षिक रुपमा बैठक बस्नेछ ।</p>
---	--

ग) कुष्ठरोग प्राविधिक समिती (Technical Committee on Leprosy)

<p>१) अध्यक्ष निर्देशक कुष्ठरोग नियन्त्रण महाशाखा</p> <p>२) सदस्यहरु</p> <p>२.१) प्रतिनिधी चिकित्सा महाशाखा स्वा.तथा जनसंख्या मन्त्रालय</p> <p>२.२) प्रतिनिधी निती योजना तथा अन्तराष्ट्रिय सहयोग महाशाखा</p> <p>२.३) प्रतिनिधी आपूर्ति व्यवस्था महाशाखा</p> <p>२.४) प्रतिनिधी राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालिम केन्द्र</p> <p>२.५) प्रतिनिधी व्यवस्थापन महाशाखा</p> <p>२.६) प्रतिनिधी राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा सुचना तथा संचार केन्द्र</p> <p>२.७) प्रतिनिधी शिक्षण अस्पताल</p>	<p>☐ यस प्राविधिक समितिको निम्न काम कर्तव्य हुनेछन् ।</p> <p>१) कुष्ठरोग सम्बन्धी विभिन्न प्राविधिक समस्याको समाधान तथा सुझावहरु दिने ।</p> <p>२) कार्यक्रम कार्यान्वयन र सेवाका गुणस्तर कायम गर्न सुझाव र सल्लाह दिने ।</p> <p>३) प्राविधिक तहमा समन्वय तथा सल्लाह गर्ने ।</p> <p>४) यस समितिको बैठक चौमासिक रुपमा बस्नेछ ।</p>
--	---